

# Как през 2006-та година България мисли новите религиозни движения

Асен ГЕНОВ

Тази провокативна конференция<sup>1</sup> отново очерта обособените полюси в сферата на религиите в България. От едната страна е доминиращата в числено и историческо отношение религия в България и привържениците ѝ. По средата, подобно на политическия живот, стои втората по численост традиционна религиозна общност в страната. Следват всички останали религиозни общности.

Това разделение маргинализира по-малките религиозни общности, непринадлежащи към колосите. Те са предварително обречени на периферно съществуване. Фактическото присъединяване към Евросъюза вероятно няма да промени съществено статуквото в тази област, но сигурно ще наложи някои промени в езиково отношение. Отделен въпрос е, до колко тези промени на изразните средства ще доведат до промяна в съзнанието, утвърждаване на демократичните ценности и липса на религиозна дискриминация.

## Подмяна на терминологията

На първо място, новата риторика се изразява в опити за подмяна на терминологията. Все по-често, в официалните документи и репортажите на медиите определението „секта“ се заменя с политически коректния израз „нови религиозни движения“, а „борбата със сектите“, и „деструктивното им влияние“ с евфемизма „нови религиозни движения - проблеми и перспективи“. Съпротива срещу този подход обаче съществува. „Сектите“ присъстват в съзнанието на фанатичните религиозни привърженици. „Сектите“ още продават вестниците, прибавени като мерудия към някоя статия, подчертаваща опасността от тероризъм, загуба на идентичност и попадане под „чуждо влияние“.

Нека отново припомним, че изразите „секта“, „национална сигурност“ и „традиционни вероизповедания“ нямат правна дефиниция, следовател-

но не биха могли да бъдат основа във взаимоотношенията държава - вероизповедания. Те могат да се използват само в сферата на историческите, социалните, религиозните, обществени и пр. дискурси, както и в публицистиката, в опит да се повиши тиража или рейтинга на съответните медии.

## Конференцията

При откриването, проф. Васил Проданов говори за „новата ситуация“, глобализацията, и „религиозната плурализация, пред която са изправени традиционните религии, конкурирани и атакувани с маркетингови средства“.

Стойчо Йотов<sup>2</sup> говори за религиите и националната сигурност, обръщайки внимание, че не винаги „целите на новите религиозни движения са религиозни“. Понякога те са „политически и демографски“. Според него се води „борба на интереси и оцеляване“.

Георги Кръстев<sup>3</sup> обърна внимание на препоръка 1412 на ПАСЕ, която потвърждава ангажимента на Асамблеята към свободата на съвестта и религията и припомня, че специално законодателство по отношение на „сектите“ може да повлияе на свободата на съвестта и религията, гарантирани от чл. 9 на Конвенцията по правата на човека.

Доц. Димитър Димитров<sup>4</sup> подчерта „жестокия прозелитизъм на новите религиозни движения“ и дефинира проблема, пораждащ съществуването на „сектите“ - „липсата на религиозно възпитание“, след което прочете поздравление от декана на факултета доц. д-р Емил Трайчев.

Организаторите изразиха своето дълбоко уважение към единия чужденец, гост на конференцията - Фридрих Грийс (председател на FECRIS<sup>5</sup>), който направи паралел между Третия райх, комунизма и „сектите“ и изрази надежда ЦПНРД да стане член на федерацията му. Ралица Костадинова<sup>6</sup> потвърди сходните намерения на центъра.

Тези встъпителни думи ясно очертаха фалангите и бойците на „фронта на борбата със сектите“.



<sup>1</sup> На 10-12 ноември т.г. в София се проведе тридневна национална конференция, озаглавена «Новите религиозни движения - проблеми и перспективи на прага на ЕС», организирана от Център за проучване на нови религиозни движения (ЦПНРД) и проблемна група «Религия и национална сигурност» към Института за философски изследвания при Българската академия на науките, с активното съдействие на Богословския факултет към СУ (предоставил зала) и подкрепата на Дирекция «Вероизповедания»

<sup>2</sup> Проблемна група «религия и национална сигурност» към Института за философски изследвания при БАН

<sup>3</sup> Дирекция «Вероизповедания» към Министерския съвет

<sup>4</sup> Богословски факултет

<sup>5</sup> Федерация на европейските центрове за изследване и информация за сектарианизма

<sup>6</sup> Председател на УС на Центъра за проучване на новите религиозни движения.

## Представителите на държавата

Подходът на ораторите бе добре познат на всички, а позицията, изразена от представителите на държавата<sup>7</sup>, сякаш бе по-сдържана, което е обяснимо на фона на не дотам безпристрастните изказвания на повечето от организаторите и основните участници в конференцията. Отсъствието от схемата на правозащитни организации, изразяващи категорична позиция по въпросите на свободата на религията, със сигурност засили впечатлението за умереност на по-сдържаните оратори.

Каква бе представената позиция на държавата? Светла Маргаритова<sup>8</sup> подчерта и припомни задълженията на България и запозна участниците в конференцията със стандартите, наложени от Европейския съд. Като член на Съвета на Европа от 1992 г. България трябва да съобрази законодателството и практиката си с европейските стандарти. Тази необходимост произлиза и от ратифицираната от страната ни Европейска конвенция по правата на човека и основните свободи (ЕКЗЧПОС). Участничката припомни, че до този момент България има няколко загубени дела пред Европейския съд. В изказването си г-жа Маргаритова очерта конкретните рамки на свободата на религията, приемливите ограничения, които могат да бъдат налагани от самите вероизповедания, както и приемливите условия, при които, само в конкретно определени случаи, могат да бъдат предприемани ограничителни действия срещу свободата на религията. В своето изказване тя призоваваше за конкретика, за разлика от абстрактните обвинения и заплахи на голямата част от останалите оратори. Светла Маргаритова ясно подчерта задължението на България да спазва чл. 9 от ЕКЗЧПОС<sup>9</sup> и разгледа правната рамка на българското законодателство в тази област. Тя потвърди, че терминът „национална сигурност“ няма правно определение, поради което, нито ВАС<sup>10</sup>, нито СГС<sup>11</sup> се задоволяват с немотивирани искания, лишени от конкретика и основани на «заплаха за националната сигурност».

Според Жасмина Донкова<sup>12</sup> „пъстрият религиозен ландшафт“ е признак на демократично граж-

данско общество, а регистрацията е свързана единствено с получаване на правен статус и присъствие в правния мир на страната, а не с категоризацията на религиозната общност. За Донкова, като държавен служител, „терминът „секта“ няма правно определение“ и е неприемлив, а регистрацията не е задължително условие, за вероизповеданията, тъй „законът дава право и на нерегистрирани религиозни общности да практикуват своето изповедание.“ Донкова не оправда агресивната риторика на мнозинството от ораторите на прага на влизането ни в Европейския съюз и подчерта необходимостта „да бъдем по-толерантни, да приемаме другомислещия и да свикнем с мисълта, че той има тези права, които ние имаме и за които ние се борим“. Тя счита, че нарушенията в сферата на религията, трябва да се третираат от общото законодателство, без да се създават специални ограничения.

Интересен бе похватът на Йеромонах Зоевски<sup>13</sup>. Той разгроми „сектите“ в Русия, сравнявайки ги със „структури от мафиотски или ленински тип“, а от изказването му не лъхаше любов към ближния.

Заслужени аплодисменти получи изказването на Ибрахим Яльмов<sup>14</sup>, който по строго академичен начин очерта правата и свободите в Исляма.

## Финални въпроси

Заклучителната част на конференцията бе посветена на медиите, но обратно на очакванията, не бе насочена към широкия кръг медии, отразяващи проблематиката, а по-скоро бе предназначена за вътрешния кръг радио-, телевизионни предавания и пишещи журналисти<sup>15</sup>, които споделят възгледите на повечето ораторите. От една страна, тези журналисти използваха същите идеологеми и риторика, от друга те ясно декларираха нежеланието си да станат трибуна на различни идеи и доктрини, частично извинявайки се с невъзможност да се свържат с представителите на новите религиозни движения. Извинение, което в присъствието на тези представители и дирекция „Вероизповедания“ звучеше несериозно.

Все още новите вероизповедания у нас и регистрираните от тях юридически лица са категоризирани като „заплаха за националната сигурност“, с призови за превантивни мерки.

Въпросите, които неминуемо възникват у всеки обективно мислещ свидетел на тези събития го дистанцират от цялата схема. ■

<sup>7</sup> Народното събрание и Дирекция „Вероизповедания“ към Министерския съвет

<sup>8</sup> Комисия по правата на човека и вероизповеданията към Народното събрание

<sup>9</sup> Европейска конвенция за защита на човешките права и основни свободи

<sup>10</sup> Върховен административен съд

<sup>11</sup> Софийски градски съд (регистриращ юридическите лица на вероизповеданията, по закон)

<sup>12</sup> Главен специалист в Дирекция „Вероизповедания“ към Министерския съвет

<sup>13</sup> Студент по Богословие

<sup>14</sup> Ректор на Висшия ислямски институт

<sup>15</sup> Телевизия „Вяра“, Студио 865, Религия.бг, Двери.бг, Православие.бг, „Църковен вестник“, Радио „Сион“, „Благовестие“ БНР, Силвия Николова, В. Дума.